

Iz prošlosti muzeja grada Zagreba

– uz devedesetu obljetnicu

Muzej grada Zagreba sabire, proučava, čuva i prezentira sve aspekte prošlosti i sadašnjosti Zagreba, od političkih, preko gospodarskih i urbanističko-komunalnih do umjetničkih, znanstvenih i drugih, ne manje važnih gledišta i predmeta iz svakodnevice Zagreba.

On je u pravom smislu riječi muzej koji se identificira sa Zagrebom, pa je zato i novo Gradsko poglavarstvo, shvativši značenje i potrebu gradskoga muzeja, svesrdno potpomoglo veliki projekt obnove zgrade muzeja i uređenje stalnoga postava, kako bi se u Muzeju grada Zagreba mogla dostojno prezentirati kulturno-povijesna prošlost i sadašnjost hrvatske metropole.

Tu misao vodilju imali su i naši časnii utemeljitelji Muzeja Družbe braće hrvatskoga zmaja, koji su godine 1907. uputili apel i molbu "rodoljubivom

građanstvu" da za novoutemeljeni Gradski muzej daruju "svekolike predmete važne za kulturu i historiju grada Zagreba i neposredne okoline. Zbirke muzeja spremite će iskopine nadene na teritoriju grada Zagreba, stare predmete izrađene u gradu Zagrebu..., uspomene na zaslužne Zagrepčane... predmete zagrebačkih cehova... zatim razne umjetnine i sve ine predmete, koji zasjecaju u prošlost naše prijestolnice."

Potvrda identiteta

Predmeti su polagano pristizali, no najbitnije predmete koji govore o identitetu Zagreba prikupio je povjesničar Emilije Laszowski, koji se kao veliki meštar Braće hrvatskoga zmaja brinuo za muzej. Ponajprije je on sustavno pretražio Gradsku vijećnicu, od podruma do tavana, te prikupio sve što je smatrao zanimljivim

za Muzej. Malo zatim otvoren je prvi postav u dvjema prostorijama na prvom katu iznad Kamenitih vratiju. Bio je to zapravo studijski depo, predmeti su bili naslagani u ormarima kako su pristizali. Po opisima saznajemo da je bilo izloženo najviše starih fotografija i planova. Međutim, u jednom kutu stajao je, primjerice, i nadgrobni spomenik Ljubosave Gaj, majke Ljudevita Gaja, pa do njega teška vrata zagrebačke županijske tamnice. U drugoj sobi bile su u vitrini uspomene na kazalište, programi predstava i ulaznice iz vremena bana Gjulaya, koje i mi danas, kao veliki raritet, pokazujemo u kontekstu Amadeovog kazališta u Detrovskoj 1. Tu je bio izložen i rezbarani šah što ga je Muzej poklonio gradonačelnik Milan Amruš, figure, vješto rezbarene pokazuju bitku kod Pavije. Crvena gradska zastava s početka 18. st. i druga gradska znamenja, vedute Zagreba iz prošlih stoljeća ukrašavale su zidove. Osobitu pozornost privlačila je zbirka plesnih redova i drugi brojni predmeti iz svakodnevice, za koju su se s pravom brinuli utemeljitelji gradskog muzeja. Uz predmete iz vremena Ilirskoga pokreta, surku i sablju Ljudevita Gaja, dijelove pokućstva iz Gajeve ostavštine, zatim pisali stol s priborom književnika Ivana Trnskoga te Eugena Tomića bili su izloženi i dijelovi oltara iz crkve sv. Marka, pa svjetiljke i velika vatrogasna doglasala s vatrodajavnog tornja na Lotrščaku, koja i danas privlače gledatelje u obnovljenom stalnom postavu Muzeja. Maleni prostor muzeja u Kamenitim vratima ubrzo je postao pravo skladište te se više nije mogao otvarati za posjetitelje.

Zbog nedovoljnog prostora i nedostatka stručnog kadra muzej je

životario u takvim prilikama sve do godine 1925. Tada je, naime, nakon velike Kulturno-historijske izložbe grada Zagreba, priređene u povodu tisućgodšnjice hrvatskoga kraljevstva u Umjetničkom paviljonu, Muzej znatno obogaćen predmetima. To je bio poticaj priređivačkom odboru zagrebačkih Hrvatica, koje su se istaknule postavom prve izložbe o gradu Zagrebu, da se uz svesrdnu pomoć gradonačelnika Vjekoslava Heinzela obnovi i otvori prvi stalni postav Muzeja grada Zagreba u donjem nivou Umjetničkog paviljona. No, i u tome improviziranome prostoru nije se mogla doživjeti prava slika Zagreba i njegova razvitka, jer nije bilo sustava koji bi stavio predmete u povijesni kontekst, sadržajno ih povezao. Predmeti su bili vješto postavljeni i rasvijetljeni bogatom rasvjetom tako da je bio zadovoljen estetski doživljaj. Brzo je i taj prostor postao premalen pa su Gradsko poglavarstvo i ravnatelj muzeja, poznati povjesničar Zagreba Gjuro Szabo, razmišljali o novoj zgradi.

Novo ruho stalnog postava

Tek godine 1947. muzej je preseljen u adekvatni prostor, u bivši samostan klarisa, u Opatičku ulicu broj 20, u kojem se i danas nalazi.

Dvije godine poslije u novoj je zgradi otvoren stalni postav, u kojem je prvi put sustavno i kronološkim slijedom u jedanaest dvorana na prvome katu prikazan svestrani razvoj Zagreba do početka 19. stoljeća. U tome su postavu prvi put bili izloženi i povijesni dokumenti, od Felicianove isprave o osnutku biskupije do cehovskih privilegija, ali, na žalost, u fotografijama, čime se izgubila draž autentičnog izložka. Prema načelima

tadašnje socrealističke historiografije i muzeološkog razmišljanja, bilo je važno ostvariti didaktički muzej, u kojem bi sve bilo jasno. Bili su prisutni svi elementi tadašnjega komunističkog povijesnog razmišljanja, s naglašenom klasnom borbom između feudalaca i građana, pazilo se da se izbjegne svaki doprinos crkve i plemstva u ukupnom razvoju Zagreba.

Seдамdesetih godina, u razdoblju intenzivne "estetske purifikacije" i modernizma, taj socrealistički narativni postav nije se mogao više održati. Pristupilo se sukcesivno njegovoj obnovi. To su, osim toga, nalagala i neka novija historiografska načela, a naravno, trebalo je osuvremeniti i izmijeniti muzeografsku koncepciju.

Dvadesetak godina potom pružila se nama prilika da u trenutku stvaranja nove hrvatske države, oslobođeni stega jednog režima, započnemo razmišljanje o novome muzeju. Polazište naših razmišljanja o novom postavu bila je spomenička vrijednost objekta samostana klarisa, koji baštinimo i koji predstavlja naš najvredniji izložak i čiju veliku urbanističku i arhitektonsku vrijednost moramo istaknuti. Zbog toga posebne sive legende prate građevnu povijest.

Druga važna činjenica pri formuliranju ideje o novom postavu nametnula se tijekom arheoloških istražnih radova, koje smo svesrdno podržavali i koji su prethodili obnovi samostana. Ispod muzeja arheolozi su nam na pladnju podastrela nova saznanja o nastanku Zagreba prije Zagreba. Otkrivene prapovijesne nastambe s bogatim prilozima biti će do kraja ove godine prezentirane "in situ" u dijelu istočnoga krila samostana. Stalni postav koji smo nedavno otvorili odraz je razvoja života u gradu Zagrebu, u njemu su istaknuti svi bitni momenti i specifičnosti iz njegove bogate biografije. Osim toga, doživljajno i estetski je zanimljiv, što nam potvrđuju naši brojni posjetitelji.

Nada PREMERL

Rekonstrukcija glavnog portala stare katedrale u novom postavu Muzeja grada Zagreba 1997.